

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

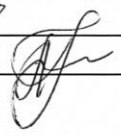
Факультет історії та географії

Кафедра географії та методики її навчання

Рекомендовано до захисту

« 27 » квітня 2021р.,

протокол № 8

Зав. кафедри

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Виконав: студент IV курсу, групи Т- 46
спеціальності 242 Туризм

Ковтун С.

Керівник: Шуканова А. А.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Карпенко ЧО.

(прізвище та ініціали)

Захищено 4 червня 2021 р.

кількість балів: 65

значення оцінки задовільно

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

Шуканова А. А.
(прізвище та ініціали)

Полтава – 2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ.....	6
1.1. Етапи організації діяльності сільського туристичного підприємства (садиби сільського зеленого туризму).....	6
1.2. Ліцензування, сертифікація та категоризація сільських туристичних садиб.....	7
1.3. Бізнес-планування в сільському зеленому туризмі	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ.....	21
2.1. Сільський зелений туризм в країнах Європи.....	21
2.2. Особливості розвитку сільського зеленого туризму в Україні.....	26
2.3. Досвід організації сільського зеленого в Полтавській області	30
РОЗДІЛ 3 МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ.....	35
3.1. Сутність та етапи маркетингової діяльності у сільському зеленому туризмі.....	35
3.2. Інформаційні технології просування та збуту туристичного продукту сільського зеленого туризму	38
3.3. Розробка еко-туру «Подорож природними дивами Херсонщини».....	44
3.4. План організації садиби сільського зеленого туризму на Полтавщині.....	47
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	55

ВСТУП

Природа України, її розташування, рельєф надає населенню України найціннішу спадщину, в якій сільський зелений туризм, його особливості необхідно вивчати, удосконалювати та розвивати.

Актуальність даного питання полягає в тому, що сільський зелений туризм - це один з найбільш міцних коренів, що прив'язують людину до рідної землі. Це та особливість країни, що надає змогу розвивати її культурну та природню спадщину.

Звернувшись до сучасного рівня розвитку туризму, вчені характеризують його як великий бізнес, глобальне соціально економічне явище сучасного світу, галузь з інтенсивним розвитком. Кожне п'ятнадцяте робоче місце в світі створюється туристською діяльністю. Крім економічного впливу на життя суспільства великі соціальні наслідки туризму (по лінії відтворювальної функції людей, раціонального використання вільного часу, забезпечення зайнятості, екологічних впливів і зростання життєвого рівня населення). Широке гуманітарне значення сільського зеленого туризму, надає можливості для розвитку особистості, розширення пізнавального горизонту, творчого потенціалу людини. У Глобальному кодексі етики туризму підкреслять внесок туризму у взаєморозуміння і взаємоповагу людей і співтовариств, необхідність здійснення туризму як «рушійної сили індивідуальної та колективної самореалізації».

Розвиток сільського зеленого туризму, тобто «діяльності особи або осіб, які подорожують і здійснюють перебування в місцях, що знаходяться за межою їх звичайного середовища, протягом періоду, що не перевищує одного року поспіль, за метою відпочинку, ділових та інших цілей», на протязі більш як півтора століття не було однотипним. У різні періоди часу воно характеризується переважанням різних чинників, особливостей, тенденцій, що спонукає дослідників займатися такою періодизацією.

Актуальність вивчення розвитку сільського зеленого туризму полягає в тому, що:

- 1) Полтавська область володіє значним рекреаційним потенціалом, що зараз є ще мало освоєним і потребує пошуку ефективних стимулів для його раціонального використання у відпочинково-туристичних цілях;
- 2) розвиток сільського відпочинку стимулює мале підприємництво, важливе для економіки нашої області на сучасному етапі;
- 3) поширення цього виду туризму вирішує ряд напружених соціальних проблем, таких, наприклад, як безробіття;
- 4) сільський відпочинок сприяє зміні екологічної свідомості населення і тому здатний відігравати важливу роль у збереженні довкілля;
- 5) цей вид відпочинку виховує національно-патріотичні почуття.

Стратегічний розвиток України вимагає нового підходу до розробки та реалізації державної політики розвитку зеленого туризму, приближення стандартних галузі до світових, а також раціонального використання природних ресурсів та культурної спадщини. Полтавщина має унікальні природні ресурси, а також слід до обласних, які мають виключно несприятливі умови для організації зеленого туризму. але існують проблеми, які використовуються з інформаційним забезпеченням організації даного виду туризму в Полтавській області тому набуває актуальність потреби в поглибленому науковому обробленню та розробникам практичних рекомендації щодо удосконалення організації зеленого туризму в Полтавській області.

Мета дослідження – розробка рекомендацій з організації та розвитку сільського зеленого туризму зумовила такі завдання:

- вивчити передумови організації сільського відпочинку у Полтавській області;
- визначити структуру планування у сільській місцевості;

- встановити переваги та недоліки сільських місцевостей Полтавської області, на основі чого з'ясувати можливі негативні й позитивні моменти розвитку сільського відпочинку у майбутньому, сформулювати перспективи розвитку сільського відпочинку у Полтавській області;

- розробити еко-тур.

Об'єкт роботи є сільський зелений туризм.

Предмет дослідження – організаційні та технологічні особливості діяльності у сфері сільського зеленого туризму.

У даному дослідженні використовувалися статистичні матеріали Полтавської обласної державної адміністрації.

Практичність роботи полягає широкому використанні у розробці проектів розвитку сільського зеленого туризму та у освітньому процесі підготовки фахівців з туризму.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використання літератур та додатків. Загальний обсяг роботи 54 сторінки.

У першому розділі проаналізована специфіка організації та планування сільського зеленого туризму, а саме розкрито сутність організації сільського туристичного підприємства, його ліцензування, сертифікація та бізнес-планування. У другому розділі розглянуто аналіз досвіду діяльності у сфері сільського туризму, зокрема особливості його розвитку в Європі та Україні. У третьому розділі описана сутність маркетингової діяльності у сільському зеленому туризмі та представлено програмне забезпечення еко-туру та здійснено розрахунок його вартості.

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Етапи організації діяльності сільського туристичного підприємства (садиби сільського зеленого туризму)

На початку ХХ ст. сільський зелений туризм, за визнанням експертів Всесвітньої туристичної організації (ВТО), є одним з секторів туристичної індустрії, що динамічно зростають. Ідеї охорони навколишнього середовища, що стали надзвичайно популярними серед західної цивілізації, охопили й індустрію туризму. Внаслідок цього серед масових туристів виник попит на види туризму, альтернативні масовому, - так звані зелені подорожі. Згідно з офіційними статистичними даними ВТО, «зелені» подорожі нині займають від 7 до 20 % у загальному обсязі турпоїздок.

Темпи росту сільського зеленого туризму оцінюються від 10-20 % до 30% у рік (для пригодницького туризму, до складу якого він входить за статистикою ВТО), а його частка в доходах від міжнародного туризму сягає 10-15 % .

Європейський ринок на початку ХХ ст, за оцінками Європейської Федерації Фермерського та Сільського Туризму, на сьогодні складає близько 2 млн. ліжко-місць. Український ринок потенційно здатний прийняти й розмістити на селі близько 150 тис. «зелених» туристів.

У 1990-х рр. сільські місцевості України зазнали істотних структурних змін: проблем із зменшенням населення, зростанням безробіття, зменшенням прибутків, масовою заробітчанською міграцією, погіршенням соціального захисту, втратою сільської ідентичності й культури.

Упродовж останніх 15 років незалежного розвитку Україна має стійку негативну тенденцію до скорочення кількості сільських населених пунктів, тобто вимирання сіл. З 1990 р. до початку 2006 р. Україна втратила 312 сіл. Їхні назви щезли не лише з дорожніх вказівників і регіональних документів, а навіть із сучасних географічних карт[3].

За даними офіційної статистики, нині в Україні залишилося приблизно 28 600 сіл, однак у 8,5 тис. з них упродовж останніх трьох років не народилося жодної дитини. Такі села приречені на зникнення сільського населення

Нині українські демографи щораз частіше оперують такими науковими поняттями, як «поселення, що зникають» та «занепадаючі поселення». Лише сел в Полтавській області що зникають зараховано 85 (4,6 %) сільських поселень. Це села з населенням до 50 осіб, з кризовою демографічною ситуацією – домінуванням населення складають пенсіонери (70%). У більшості сел України проживають лише особи пенсійного віку або пенсійного і працездатного передпенсійного. Звичайно, внаслідок природного скорочення населення такі поселення надалі зникатимуть.

1.2. Ліцензування, сертифікація та категоризація сільських туристичних садиб

Нині в Україні сформовано розуміння сільського зеленого туризму як специфічної форми відпочинку на селі із широкою можливістю використання природного, матеріального та культурного потенціалу регіону, з одного боку, і певний різновид підсобної господарської діяльності сільських мешканців у межах своїх домогосподарських будівел, а також надання туристам, послуг харчування, забезпе- чення місць для проживання тощо, з іншого. У світовій практиці розуміння зеленого туризму зводиться до того, туризм розглядають як постійну складову комплексного соціально-економічного розвитку села як один із більшості засобів вирішення багатьох проблем сільських територій.

Враховуючи те, що в умовах фінансової кризи економічні та соціальні проблеми села надзвичайно загострилися, поширення й розвиток сільського зеленого туризму є потрібен для України. Проте, зараз цей вид туризму перебуває в необхідному законодавчому забезпеченні та нормативного регулюванні. Не є винятком і процедура сертифікації послуг, які надаються суб'єктами сільського зеленого туризму.

Нині в Україні під поняттям сертифікації розуміють роботу над підтвердження відповідності, за допомогою якої третя, незалежна від виробника (виконавця) і споживача, сторона дає письмову гарантію, що продукція, або послуга відповідають представленим вимогам. Письмове проведення сертифікації підтверджується певним сертифікатом.

Сертифікація туристичних послуг має певні особливості, а підходи до сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму враховують

Разом з тим, практичні аспекти стандартизації, сертифікації та ліцензування послуг у сфері сільського зеленого туризму висвітлені недостатньо. Туристична діяльність у цій сфері відрізняється від туристичної діяльності в цілому тим, що суб'єктами надання туристичних послуг являються не професійні працівники, а звичайні господарі селянських особистих, підсобних та фермерських господарств, які спираються на наявні місцеві ресурси.

Особливості, а точніше проблеми, сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму виникають у результаті практичної відсутності правового забезпечення та регулювання сфери цієї діяльності. На сьогодні діяльність у сфері сільського зеленого туризму регулюється положеннями Закону України «Про туризм», № 324 від 15.09.1995 р. Право власних господарств займатися сільським зеленим туризмом визначено в статтях Закону України «Про особисте селянське господарство» № 742 від 15.05.2003 р. [3].

Якщо не враховувати особливості сільського, зеленого туризму та інших сфер туристичної діяльності, то можна зробити висновок, що чинний Закон України «Про туризм» має недоліки, так як він регулює туризм загалом. Хоч до Верховної Ради України було подано проект Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм» (23 жовтня 2003 р.), котрий повинен був дослідити властивості туристичної діяльності у сфері сільського туризму, проте на сьогоднішній день його не увалено.

Зелений туризм - це різновид сільського туризму, суттю якого є рекреаційна діяльність, тобто відновлення фізичного та емоційного стану

людини шляхом її перебування в будинку сільського господаря чи в окремому житлі, що розташований на території фермерського господарства. Саме сільські сім'ї є фундаментом функціонування цього виду туристичної діяльності.

Послуги, котрі пропонують родини в селі:

- харчування та розміщення;
- знайомство з особливостями місцевості, де туристи перебувають;
- різноманітні майстер-класи (гончарство, бджолярство, полювання, лозоплетіння) та ін.

За Законом України «Про особисте селянське господарство» , юридична природа особистого селянського господарства полягає в тому, що це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки та споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків і надання послуг із використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму.

Положення «Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 297 від 15.03.2006 р. (зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України № 1203 від 16.11.2014 р.) та Закону України «Про особисте селянське господарство» до осені 2015 року прямо встановлювали, що сільський зелений туризм як вид діяльності (у разі відсутності реєстрації фізичної особи як підприємця) дозволів не потребує, а у разі наявності у садибі до семи номерів для туристів, сертифікації послуг із тимчасового розміщення є добровільною. Якщо власник садиби, який надає послуги з тимчасового розміщення , зареєстрований, як підприємець, то сертифікація послуг стосовно безпеки для життя та здоров'я людей, захисту їхнього майна та охорони довкілля – обов'язкова і має здійснюватися згідно з чинним законодавством.

Проте, Наказом Міністерства економіки розвитку торгівлі від 30.07.2015 р. № 876 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 19 вересня 2015 р. за № 1595/21907) внесено зміни до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, виключивши розділ 30 «Готельні послуги та послуги харчування, що надаються суб'єктами туристичної діяльності», тому з цього часу сертифікація готельних послуг та послуг харчування стала виключно добровільною.

У США та Європі сертифікація послуг розміщення проводиться теж на добровільній основі, проте у Франції це відбувається шляхом урахування норм, які встановлені державою. Швеція спирається на програму «Сільська гостинність», котра має власні правила. Угорщина та Польща у своєму законодавстві не має визначення терміну «сільський туризм», проте розроблено державні стандарти у сфері «зеленого туризму».

В Україні сертифікація відбувається 21-м експертом Спільки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Здійснюється вона шляхом перевірки житла, яке надає послуги, на відповідність сертифікаційним вимогам. Інформацію експерт передає комісії, у висновку приймається рішення про надання знака та сертифіката.

Розроблено програму «Українська гостинна садиба», її використовують для поділу на категорії не готельних засобів розміщення. (Таблиця 1) .

Табл. 1

Категорії мережі «Українська гостинна садиба»

Назва	Характеристика
Базова категорія	У своїй основі відповідає найнижчим вимогам, котрі утверджені до засобів розміщення, які надаються туристам та рекреантам.
Перша категорія	Відповідає найнижчим вимогам та

	тим вимогам, котрі спрямовані на озеленення, паркування засобів переміщення, розмірів ліжка та проходження навчачь власниками житла.
Друга категорія	Відповідає вимогам 1-ї категорії та тим вимогам, котрі своїм змістом передбачають те, що повинна бути світова вивіска, дитячий майданчик, вхід для гостей, точка доступу інтернету, баня чи сауна.
Третя категорія	Відповідає вимогам 2-ї категорії та тим вимогам, котрі вимагають наявність таких об'єктів: басейн та гараж, у кімнатах повинні бути холодильник, телевізор, місця рекреації повинні бути оздоблені натуральними матеріалами; 1-но та 2-вомісними кімнатами, гаряча та холодна вода.

Ці вимоги встановлені на основі таких документів:

- закону України «Про туризм»;
- державних стандартів України у сфері туристичної діяльності;
- міждержавних стандартів на туристично-екскурсійне обслуговування;
- аналогічних стандартів країн-членів Європейської федерації сільського та фермерського туризму EUROGITES (Австрії, Ірландії, Німеччини, Польщі, Угорщини, Швеції, Швейцарії, Чехії).

Проте перспективою є розробка та затвердження державного стандарту України, котрий би мав у своїй основі надання послуг у сфері туристичної діяльності зеленого та аграрного туризму.

Сертифікат та знак «Українська гостинна садиба» надають агротуристичним садибам (на два роки), котрі відповідають вимогам категоризації.

На сьогодні категоризацію пройшли 142 садиби, із них 117 одержали сертифікат:

- базового рівня – 56 садиб;
- першого – 19 садиб;
- другого – 23 садиби;
- третього – 19 садиб.

В Україні створено систему екологічного маркування агросадиб знаком «Зелена садиба» та розроблено програму екологічного маркування. Сертифікація на основі програми «Зелена Садиба» являється добровільною, бо вказує лише про екологічно сприятливий спосіб ведення господарства.

Принципами сертифікації для отримання знака «Зелена садиба» є

- мінімізація негативного впливу агро туристичного об'єкта на довкілля;
- економія ресурсів;
- підтримка традицій народу;
- підтримка економіки місцевості;
- розвиток розваг екологічного спрямування.

Сертифікація садиб відбувається за такими відомими світовими системами сертифікації послуг:

- BlueFlag;
- GreenGlobe 21;
- VISIT;
- Milieubarometer,
- Legambiente Turismo.

На сьогоднішній час в Україні сертифікацію за програмою «Зелена садиба» пройшли 35 садіб з 7 областей України, 24 з них отримали знак «Зелена садиба» першого рівня і три садиби – другого.

Для забезпечення розвитку сільського виду туризму в Україні, легшого проходження процедури сертифікації послуг доцільно:

- прийняттям Верховною Радою закону «Про сільський зелений туризм», внесенням змін до податкового законодавства, Закону України «Про особисте селянське господарство», чітко прописавши визначення суб'єктів надання послуг у сфері сільського зеленого туризму, їхніх прав, обов'язків та відповідальності, процедуру здійснення сертифікації та підтвердження відповідності особистого селянського господарства державним стандартам, у тому числі у сфері сільського зеленого туризму;
- розробити та впровадити національні стандарти сільського зеленого туризму, зокрема ДСТУ «Послуги туристичні. Туризм сільський зелений. Основні вимоги»;
- розширити номенклатуру вимог та перелік критеріїв за якими сертифікується суб'єкт надання послуг у сфері сільського зеленого туризму, зокрема у частині надання послуг з організації харчування, дозвілля та екскурсійного обслуговування;
- здійснити акредитацію Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні в системі УкрСЕПРО та законодавчо делегувати їй повноваження щодо здійснення процедури сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму в Україні;

Чинники оптимізації процедури здійснення сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму в Україні не вичерпуються, проте, якщо брати до уваги те, що сільський зелений туризм в сучасний час є компонентом туристичної сфери, знаходиться у фазі розбудови в Україні, та комплексно вирішує проблеми соціально-економічного спрямування сільських територій,

необхідно врегулювати правовий статус цього виду туристичної діяльності та процедури здійснення її сертифікації.

1.3. Бізнес-планування в сільському зеленому туризмі

Зараз туризм швидко розвивається, а сільські общини активніше займаються підприємницькою діяльністю, а саме у сфері аграрного туризму, бо він являється чинником підвищення економіки та сфери зайнятості.

Зелений туризм – особлива форма бізнесу, що у своїй суті дозволяє власнику садиби вирішувати питання самостійно, розвивати бізнес, ризикуючи своїми власними вкладеннями. Зміст підприємницької діяльності полягає в тому, щоб керівник житла володів інформацією щодо організації туристичної діяльності у сфері послуг.

В умовах конкуренції ефективність діяльність підприємств сільського зеленого туризму залежить від планування їх діяльності.

Розвиток зеленого туризму має низку особливостей, котрі стимулюють потребу в оновленні підходів для планування та організації бізнесу. При створенні підприємств у сфері сільського туризму потрібно опиратися на такі принципи:

- проаналізувати в певному регіоні рівень розвитку сільського зеленого туризму;
- ознайомитися із статистичними даними;
- вивчити діяльність об'єктів аграрного туризму;
- скласти бізнес-план.

Бізнес-план – це документ, в якому дано комплексне обґрунтування стратегії (програми) розвитку всіх сфер діяльності підприємства на основі її поточного та перспективного планування. [20.с 221]

Під бізнес-планом розглядають план-програму або систему планомірно організованих заходів і дій, які спрямовані на досягнення основної мети, що включає такі важливі частини: загальні цілі підприємства; шляхи досягнення

даних цілей; контроль за поетапним досягненням намічених в бізнес-плані цілей та виконанням планованих показників.

Основним змістом бізнес-плану є організація підприємницької діяльності та її планування. Бізнес-план – це офіційний документ, який виконує ряд функцій, в яких комплексно розкривається його сутність. Однією з таких є функція, яка служить власнику садиби, для якого бізнес-план є можливою оцінкою фактичних результатів за визначений період.

Бізнес-план являє собою спеціальний інструмент управління, який широко застосовується практично у всіх областях сучасної ринкової економіки незалежно від масштабів, форми власності і сфери діяльності підприємства. [26. с. 232]

Цільове призначення розробки бізнес-плану зазначається в тому, щоб спланувати господарську діяльність підприємства-садиби на найближчий і віддалений періоди відповідно до потреб ринку і можливостей одержання необхідних ресурсів.

Персоналом управління підприємством-садибою, бізнес-план використовується для: визначення основних проблем, які виникнуть при реалізації намічених цілей; оцінки фінансового стану підприємства-садиби; вивчення конкурентоспроможності підприємства на ринку послуг сільського зеленого туризму та екологічної безпека об'єктів сільського зеленого туризму.

Для того, щоб бізнес-план був успішним, він повинен базуватися на реальних даних. При підготовці бізнес-плану власник підприємства-садиби повинен чітко усвідомлювати й кількісно оперувати такими ключовими бізнес-категоріями як: фінанси, час, людський ресурс, маркетинг, створення туристичного продукту, реклама, канали збуту, складові якості сервісу, складові конкурентоздатності власного турпродукту та його відмінні риси від інших турпродуктів. Перед розробкою бізнес-плану потрібно визначити мету, призначення бізнес-плану та завдання. Мета пов'язана з результатом діяльності, який досягається в межах установленого періоду часу.

Структура і зміст бізнес-плану не регламентується і визначається специфікою і сферою діяльності об'єкта інвестування. Бізнес-план має певну логічну структуру (розділи) або схему систематизації, яка використовується як і у вітчизняній, так і в зарубіжній практиці і відрізняється тільки за формою подання і розташуванням частин .

Бізнес-план складений для садиби – це основа ефективного управління і розвитку діяльності у сфері сільського зеленого туризму. В умовах конкуренції ефективність діяльності підприємств сільського зеленого туризму багато в чому залежить від складеного бізнес-плану, в якому визначається їх майбутня ефективність.

Розроблено бізнес-план садиби, як основного об'єкта управління сільським зеленим туризмом. Бізнес-план розробляється для реконструкції житлового будинку під садибу, який належить на правах приватної власності господарю, який займається сільськогосподарською діяльністю або зайнятий у сфері обслуговування чи соціальної сфері села. Садиба знаходиться на території Сколівського району Львівської області в смт. Славське.

Метою бізнес-плану є:

- обґрунтування рентабельності започаткування діяльності у сфері сільського зеленого туризму – реконструкції житлового будинку в сільському середовищі з подальшим її використанням як садиби;
- забезпечення мінімальних строків реконструкції та окупності об'єкту;
- вивчення кон'юнктури та умов туристичного ринку, прогноз обсягів завантаження;
- прогноз фінансових результатів бізнесу, оцінка його доцільності.

На основі аналізу нами пропонуються розробки бізнес-плану, який передбачає

I розділ - Мета, завдання, ідея проекту. У I розділі формулюється головна ціль діяльності, тобто таке, що докорінно відрізняє власника садиби від інших суб'єктів господарювання у сфері сільського зеленого туризму. Ця

ціль повинна не тільки описувати рід діяльності садиби. Сформульовано завдання на шляху досягнення головної цілі та визначена мета бізнес-плану садиби.

II розділ - Характеристика території та місця розташування об'єкту.

III розділ - Аналіз потенційного ринку та конкурентів. В цьому розділі проводиться аналіз і оцінка ринку туристичних послуг, в тому числі послуг сільського зеленого туризму, стан справ у галузі туризму, потенційні клієнти та місткість ринку, опис характерних рис певних турпослуг, турпродуктів, що забезпечить їм конкурентоздатність на цьому ринку.

IV розділ - Маркетинговий план. План маркетингу розробляється як самостійний розділ плану на основі моніторингу наданих в досліджуваному регіоні послуг сільського зеленого туризму. Вивчається кількість підприємств, їх доступність для відпочиваючих, прибутковість маркетингових досліджень. План маркетингу необхідний для внутрішньої організації діяльності і для контактів з можливими партнерами та інвесторами. Маркетинговий план потрібний в умовах конкуренції, росту попиту на турпродукти, турпослуги, які пропонує власник садиби. Складові частини плану маркетингу можна визначити наступним чином: визначення об'єму та каналів ринку збуту послуг сільського зеленого туризму, конкурентна, цінова, збутова та комунікаційна політика, реклама послуг, формування власного іміджу, рівень прибутку.

V розділ - Фінансовий план. Цей розділ, який складається кожного місяця на основі попередніх розділів і є головним критерієм реалізації бізнес-плану садиби. Фінансовий план складається в декілька етапів, починаючи з прогнозування і закінчуючи обґрунтуванням термінів. У цьому розділі слід відобразити: загальну потребу в інвестиціях, джерела фінансування, план прибутків і витрат, баланс грошових витрат і поступлень, термін окупності.

VI розділ - Оцінка ризиків. Обґрунтовують, наскільки ризикованим є даний вид діяльності, зокрема висвітлюють його слабкі сторони на основі класифікації можливих ризиків, ймовірність їх настання, оцінка

прогнозованих збитків та основні заходи щодо управління ризиками, зокрема щодо їх нейтралізації. Дуже важливим моментом є охорона навколишнього середовища, що пов'язана з екологічними ризиками.

Екологічно вигідне географічне розташування Полтавської області є умовою становлення малого рекреаційного підприємництва. В сучасних умовах в Полтавському регіоні України відбувається зниження соціального та економічного стану регіону та зниження рівня життя населення, особливо сільської місцевості. Аналіз розвитку туристичної індустрії Полтавської області дозволяє зробити висновок що одним з пріоритетних видів туризму у сучасних умовах є сільський зелений туризм, [14].

В цьому оцінка рівня розвитку туристичних відносин і туристичної інфраструктури в регіоні. В даному розділі плану розглядаються загальні відомості про садибу, її розміщення і дається оцінка привабливості цієї садиби, що характеризує її майбутні переваги. Це дозволяє вирішити проблему організації сільського зеленого туризму: шляхом надання туристам невеликих окремих споруд, чи номерів у сільських міні-готелях або організації проживання рекреантів у сільських будинках разом із сім'ями господарів. Активний розвиток сільського зеленого туризму в окремих районах Полтавського регіону сприятиме покращенню їх соціально-економічного стану та створенню центрів міжнародного рівня та значення.

Запропонований на прикладі Карпатського регіону, як основного туристичного об'єкта сільського зеленого туризму, бізнес-план складає основу розвитку сільського зеленого туризму та обґрунтовує ефективне використання існуючих ресурсів садиб за для розвитку сільського зеленого туризму в цілому. Як важливий документ для ведення бізнесу, бізнес-план потрібен власникові не лише для отримання кредитів чи інвестиційних коштів, а й для досягнення більшого рівня ефективності при наданні послуг сільського зеленого туризму.

З метою стимулювання розвитку сільського зеленого туризму в Полтавській області стартував конкурс садиб сільського зеленого туризму на Полтавщині.

Мета конкурсу: розвиток сільського зеленого туризму на Полтавщині та підтримки представників цієї галузі на етапі започаткування власної справи. Організатори: Департамент культури і туризму Полтавської облдержадміністрації.

Умови та порядок проведення:

Термін проведення: травень-червень 2021 року.

Вимоги до учасників (цільова аудиторія конкурсу): Фізичні особи-громадяни України, які мають бізнес-ідею з благоустрою та облаштування садиби сільського зеленого туризму, реалізація або розвиток якої потребує залучення інвестиційних ресурсів; забезпечать створення нових робочих місць і досягнення економічного ефектів.

Бізнес-план інвестиційного проєкту винен складатися з таких частин:

1. Резюме.

Розділ має містити загальну інформацію про проєкт: коротку інформацію про суть проєкту, про обсяги інвестицій, обсяг власний коштів, терміни реалізації й фінансові показники проєкту.

2. Опис садиби сільського зеленого туризму.

Загальна інформація про садибу, опис зовнішнього вигляд (фотографії), партнерські зв'язки, розвиток сільського зеленого туризму у Вашому селі (районі), які послуги надавала ваша садиба до реалізації проєкту та які планує надавати після його реалізації, конкурентоспроможність, безпека й екологічність.

3. Продаж та маркетинг.

Результати проведення маркетингових досліджень, опис сайту та перспективи розвитку, опис конкурентів, принципи формування ціни на послуги садиби.

4. Організаційний план.

Опис етапів реалізації проєкту із зазначеним термінів виконання робіт.

5. Фінансовий план.

6. Оцінка ефективності проєкту.

Оцінка значимості проєкту, його ефективність і спрямованість. Аналіз чутливості до зовнішніх чинників.

7. Гарантії та ризики.

Опис можливий ризиків та гарантії окупності проєкту [12].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

2.1. Сільський зелений туризм в країнах Європи

Сфера туризму в даний час швидко розвивається, вона випередила такі галузі, як видобуток нафти та автомобілебудування, і зайняла перше місце серед багатьох інших, тому туризм усе більше набуває пріоритетного значення.

Проте практичні питання щодо інформації та організації в туризмі знаходяться на етапі досить слабкої розробки. Як висновок, сьогодні важлива наявність наукових праць, які б змогли допомогти в управлінні цією сферою діяльності.

Туризм, як відносно новий об'єкт міждисциплінарних досліджень, постійно знаходиться в центрі уваги економічної та економіко-географічної науки. Найбільш системно проблеми розвитку туризму розглядаються в економіко-географічному аспекті, який передбачає дослідження поняття, структури, особливостей, територіальної локалізації туристичних ресурсів, особливостей розвитку територіально-рекреаційних систем.

В Україні туризм почав розвиватися тільки в останні роки. У 90-х рр. відбулися зміни економічних та політичних умов, саме тоді в Україні почали проводити структурні реформи для того, щоб направити увагу на використання туристичного потенціалу країни та збільшити пріоритетність послуг над іншими галузями економіки.

Україна забезпечена інфраструктурою, багата на природні ресурси та трудові ресурси, тому має можливість для того, щоб розвиватися в напрямку туристичної діяльності. При цьому потрібно враховувати особливості країни:

- відмінності в рівнях економічного та соціального розвитку;
- неузгодженість ряду законодавчих та нормативних актів;
- не чітко визначена загальнодержавна стратегія;

- непомірна концентрація населення та розвиток інфраструктури у великих містах;
- недостатній розвиток малих та середніх міст.

Тому ці чинники призвели до наступних факторів у країні:

- погіршення демографічної ситуації;
- низька якість життя населення
- погіршення стану ринку праці;
- завмирання розвитку сіл;
- зменшення чисельності населення;
- зменшення обсягу капіталовкладень;
- погіршення стану епідеміологічної та санітарно-гігієнічної ситуації.

Україна має достатньо ресурсів та можливостей для того, щоб розвивати сферу туризму, рекреації та розширити міжнародні зв'язки.

Аналізуючи статистичні дані розпитку туризму в Україні у 2020 році, можна зробити висновок, що кількість екскурсантів становив майже 2,0 млн., а туристів - 2,3 млн., за видами туризму:

- іноземних (в'їзних) - 417,7 тис. осіб (18% від загального числа);
- зарубіжних (виїзних) - 302,6 осіб (13%);
- внутрішніх - 1 млн. 545 тис. осіб (69%).

Приріст на 90,2 тис. осіб або на 4% (порівняно з попереднім роком) забезпечений завдяки активізації іноземного (в'їзного туризму - у семи регіонах), внутрішнього - у 21 регіоні та зарубіжного - у 16 регіонах.

Обсяг послуг, наданих суб'єктами туристичної діяльності 2020 р. становив 1,4 млрд. грн. і збільшився на 14,9%, або на 179,5 млн. грн. порівняно з 2019 роком.

Зростання обсягу наданих послуг зареєстроване в усіх областях, крім трьох у м. Києві - обсяг зменшився на 0,5%, або на 2,5 млн. грн.; у

Чернігівській області - па 32%, або на 0,7 млн. грн. за рахунок скорочення обсягів за іноземним та внутрішнім вилами туризму;

- у Тернопільській області - на 1,1 % , або на 3,1 млн. грн.

Найбільший приріст обсягів наданих туристичних послуг забезпечили підприємства АР Крим, областей Одеської та Харківської.

Найбільші обсяги наданих послуг за рік, що припадають в середньому на одне підприємство, зареєстровані в Тернопільській (52 тис. грн.), Чернігівській (90 тис. грн.), Рівненській (124 тис. грн.) областях.

Платежі до бюджету суб'єктів туристичної діяльності становили 136,2 млн. грн. і зросли на 7,4 млн. грн. порівняно з 2019 роком. Найвагомійший прирісі платежів забезпечили підприємства Карпат (на 2,1 млн. грн. або на 7,2%), Одеської (на 1,5 млн. грн. або на 1,4%), Херсонської (па 1,0 млн. грн. або на 30,8%;), Донецької (на 0,9 млн. грн. або у 1,5 рази) областей. Звертає на себе увагу скорочення платежів в бюджет на фоні зростання обсягів наданю послуг в Житомирській (-31,2%), Сумській (-4,4%), Херсонській ((2,37%), Карпатській (-0,8%) областях.

Найбільші платежі до бюджету за рік, що припадають в середньому на одне підприємство, зареєстровані у таких регіонах як м. Київ, Херсонська область, Одеська область та Карпатський регіон.

З наведеного вище можемо зробити висновки, що поступово підвищується ефективність господарської діяльності у сфері туризму в наступних регіонах України: м. Києві, м. Львів, м. Полтава та Івано-Франківській. З іншого боку, неповною мірою використовується туристичний потенціал більшості регіонів України.

Незважаючи на позитивні зрушення в туристичній сфері України, розвиток туризму в регіонах відбувається повільно порівняно зі світовими туристичними регіонами. Аналіз розвитку туризму в регіонах України доводить наявність досить сприятливих чинників для сталого розвитку туризму. В той же час наявні ресурси не використовуються належним чином через низький рівень розвитку інфраструктури, в якій одне з перших місць

належить транспортній системі. Важливими проблемами залишаються подальше вдосконалення залізничної мережі регіонів, електрифікація окремих відрізків доріг, реконструкція і модернізація залізничних вокзалів.

Треба підкреслити, що і наявна матеріально-технічна база туризму в регіонах використовується неефективно через низку причин:

- асортимент туристичних послуг і рівень сервісу значно відстають від зарубіжних стандартів;

- ціни на готельні послуги мають постійну тенденцію до зростання, хоча це не завжди пов'язано з покращенням комфортності та рівня обслуговування;

- структура номерного фонду не відповідає потребам клієнтів (у готелях регіонів недостатньо одномісних номерів).

Через низький рівень завантаженості підприємств готельного господарства керівники вищевказаних підприємств змушені шукати інші напрямки використання приміщень (наприклад, оренда стороннім організаціям для використання не за прямим призначенням - головним чином під офіси).

Головними питаннями сьогодення та найближчої перспективи, вважаємо, є не збільшення кількості об'єктів і їх потужностей, а налагодження конкурентоспроможного ринку туристичних послуг шляхом модернізації існуючої матеріально-технічної бази. Для цього на державному рівні необхідно вирішити ряд першочергових питань:

- розробка державних гарантій повернення інвестицій;
- зменшення відсотку за наданий кредит до 5-7%;
- надання «податкових канікул» суб'єктам господарювання, що здійснюють реконструкцію туристичних об'єктів, на період проведення цих робіт.

До проблем місцевого рівня належить зменшення загального терміну оформлення земельної ділянки у власність або під забудову (сьогодні він становить від 3 до 9 місяців); наявність додаткових умов при наданні

дозволів на ділянку (наприклад, будівництво 10 км. доріг, ремонт школи тощо).

Попит на сільський відпочинок, або як його ще називають в деяких країнах Центральної та Східної Європи - «відпочинком під грушею» - обумовлений також збільшенням вартості платних відпусток, зростанням освіченості громадян і розвитком транспортної інфраструктури, перш за все мережі швидкісних автобанів, залізниць, сучасного повітряного транспорту. В кінці ХХ - початку ХХІ ст. подолана суттєва перепона, яка заважала розвитку туризму в сільській місцевості, в тому числі в Центрально-східних європейських країнах, - невпорядкованість об'єктів розміщення туристів. Цього вдалося досягти в останні роки розвитку малого підприємництва та створення мережі агросадиб, агроотелей для прийому відпочинку і надання їм послуг. – діяльність членів особистого селянського, особистого підсобного або фермерського господарства по наданню послуг бронювання, розміщення, харчування, інформаційного обслуговування, інших видів послуг, спрямованих на задоволення потреб туристів. Керує сільським туризмом сільській господар - член особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, здійснює господарську діяльність з використанням земельних ділянок і майна, що належать членам зазначених господарств на правах власності або оренди (відповідно до законодавства України).

Основна послуга сільського зеленого туризму - це надання туристам тимчасового проживання. Сільські споруди, обладнані для прийому відвідувачів, в Україні прийнято називати агросадиби.

Споживачам надається сільський турпродукт (комплекс послуг сільського зеленого туризму, агротурпакет послуг) - це сукупність послуг нічліжного, гастрономічного, екскурсійного і розважального обслуговування, які пропонує власник агросадиби (агропансіонату) (Рис. 2.1).

Рис. 2.1. Види діяльності сільського населення у сфері туризму

2.2. Особливості розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Сільський зелений туризм дає змогу селянам поліпшити фінансово-економічний стан їх та їхніх родин, одержати додаткові кошти для розширення основного виду діяльності – сільськогосподарського виробництва, значною мірою вирішити проблему зростаючого на селі безробіття, використати незадіяні ресурси, а також має культурне, пізнавальне та оздоровчо-рекреаційне значення, що загалом відповідає основним потенційним функціям сільського зеленого туризму як соціально-економічного явища та виду підприємницької діяльності на селі. Тобто ефективність сільського зеленого туризму, його діяльність має широкий соціально-економічний характер.

При цьому ефективність діяльності логічно розглядати в трьох основних аспектах залежно від спрямованості реалізації її функцій:

- ефективність для господарства (чи його власника);
- ефективність для навколишнього соціально-економічного середовища;
- ефективність для самого туриста.

Визначення економічної ефективності діяльності сільського зеленого туризму господарство не потребує винайдення особливих підходів і цілком може здійснюватись на основі використання традиційних показників ефективності – рентабельності туристичної діяльності загалом, собівартості одиниці продукції (в нашому дослідженні – послуг) тощо. Такий підхід загалом відповідає теорії ефективності, за якою економічна ефективність характеризує ефективність функціонування матеріально-технічної бази, продуктивних сил суспільства і визначається рівнем використання виробничих ресурсів через порівняння ефекту з ресурсами (або їх витратами), залученими до його одержання. Тобто суть підвищення ефективності виробничого технологічного процесу полягає в тому, щоб виробляти більше за допомогою тієї самої кількості праці або виробляти стільки ж і навіть більше за допомогою меншої кількості праці. Тому економічна ефективність сільського зеленого туризму, діяльність для власника господарства полягає у підвищенні виходу суми ефекту з одиниці ресурсів. При цьому як ефект вочевидь повинен вживатись розмір прибутку – найбільш кумулятивний його вираз. [15.с 1].

Як бачимо, окремі з перелічених показників певною мірою виходять за межі традиційного розуміння показників економічної ефективності, що ґрунтуються на співвідношенні ефекту із затратами на його одержання.

Об'єктивно доцільно також розглядати економічну ефективність сільського зеленого туризму і з погляду його учасників – туристів. У цьому разі виправданим є підхід до оцінки цієї ефективності на основі альтернативної вартості (або вартості втрачених можливостей). Такий підхід ґрунтується на ступені раціональності економічного вибору та економічному рахунку або принципі раціональності господарювання. Йдеться про те, що турист економічну вигоду (ту саму економічну ефективність!) від сільського зеленого відпочинку для себе може визначити елементарно, порівнюючи витрати на відпочинок, які йому довелося зробити в туристичному

господарстві, з можливими витратами на аналогічний за рівнем відпочинок в іншій сфері туристичного бізнесу.

Як видно з одержаних даних, оцінюючи позитивний вплив розвитку туризму для свого господарства, своєї родини та всієї сільської території, перевагу власники агротуристичних господарств надають все-таки матеріальним чинникам: для власників – це зростання доходів свого господарства і своєї родини, активізація сільськогосподарського виробництва, оскільки останнє пов'язане зі збільшенням споживачів його продукції; для території – розвиток інфраструктури і зменшення безробіття.

Як видно з результатів розрахунків, у регіонах, де за останні три роки має місце відносно вищий рівень розвитку сільського зеленого туризму, можна простежується й певна активізація сільськогосподарського виробництва, що можна оцінити порівнянням обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема таких її видів, як овочі, фрукти, яйця, м'ясо птиці, м'ясо кролів. І хоча цей ріст поки що досить незначний, можна все-таки констатувати його наявність. Це цілком справедливо пояснюється збільшенням можливості реалізації такої продукції відпочивальникам в туристичних господарствах цих регіонів як через безпосереднє споживання продукції останніми під час відпочинку, так і реалізацію їм цієї продукції про запас до їх домівок у місті.

Відродження і подальший економічний та соціальний розвиток сільських громад України нині пов'язують з індустрією туризму, зокрема, сільського зеленого. Наукові дослідження свідчать про те, що сільський туризм здатний забезпечити економічну та демографічну стабільність у сільських місцевостях та вирішити їхні соціально-економічні проблеми.

Регіони України мають надзвичайно багату природно-й етнокультурноресурсну базу, що створює передумови для його широкого використання у відпочинкових цілях. М'який клімат, мальовничі ландшафти, цікава історико-культурна спадщина є запорукою організації різнобічного відпочинку й туризму в сільських місцевостях нашої країни.

Сільський зелений туризм- один із найперспективніших видів відпочинку у Карпатському, Поліському, Подільському, Наддніпрянському регіонах. Для сільських мешканців України цей вид туризму є найкращим стимулом для започаткування й розвитку підприємницької діяльності, що дає додаткові прибутки та підвищує рівень зайнятості членів сільських родин. Крім цього, діяльність сільських громад з організації агрорекреаційного сервісу стимулює облаштування сільських осель та благоустрій сільської місцевості, створює додаткові шляхи наповнення місцевих бюджетів, перетворюється на вагомий чинник перспективного розвитку сільських територій.

Пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в усіх регіонах України зумовлена такими обставинами:

- Регіони України володіють значним, досі ще малоосвоєним, рекреаційним потенціалом, що потребує пошуку альтернативних ефективних стимулів для його раціонального використання у відпочинково-туристичних цілях.

- Збережена етнокультурна самобутність історичних країв нашої держави (Буковина, Покуття, Закарпаття, Волинь, Поділля, Слобожанщина тощо) виступає ексклюзивною міжнародно-туристичною конкурентною перевагою, що дозволить нашій країні бути серед основних осередків розвитку сільського туризму на Європейському континенті.

- Розвиток сільського зеленого туризму стимулює мале підприємництво, важливе для відродження традиційного господарського укладу й оздоровлення економіки аграрних районів нашої держави.

- Поширення в Україні практики організації агрорекреаційного сервісу вирішує низку напружених соціальних проблем регіонів, зокрема, масового безробіття, закордонного заробітчанства, складного соціального клімату тощо.

- Практика організації для туристів відпочинку на селі сприяє зміні екологічної свідомості сільського населення, тому здатна відігравати важливу роль у збереженні довкілля.

- Форма масової рекреації, як жодна інша, сприяє вихованню національно-патріотичних почуттів.

2.3. Досвід організації сільського зеленого в Полтавській області

В останні роки відбувається значне зростання попиту на відпочинок в сільській місцевості. Для сільських мешканців цей вид туризму є найкращим стимулом для започаткування й розвитку підприємницької діяльності, що дає додаткові прибутки та підвищує рівень зайнятості членів сільських родин. Крім цього, діяльність сільських громад з організації сервісу СТ стимулює облаштування сільських осель і благоустрій сільської місцевості, створює додаткові шляхи наповнення місцевих бюджетів, перетворюються на вагомий чинник перспективного розвитку сільських територій.

Популяризація та поширення СТ є актуальними для України, оскільки це сприяє вирішенню таких питань:

- охорона і розвиток місцевих народних традицій;
- забезпечення проживання та відпочинку в місцевості, де відсутня готельна промисловість;
- створення робочих місць для селян і ремісників,
- сприяння усвідомленню сільськими громадами значення місцевого середовища;
- підвищення стандарту та естетики сільських осель, поліпшення якості життя мешканців села.

На сьогодні в Європі існують різні концепції реалізації сільського туризму: сільський будинок, сільський готель, замок, історичне помістя, приморські оселі; кінні ферми; виноробні садиби; і ірськолижні міні-готелі; рибальські та мисливські оселі і ферми.

Для підтримки обслуговування та створення можливості вибору в Європі запроваджена сертифікація послуг сільського туризму (державна і добровільна), та система катетеризації сільського житла для туристів. Катетеризація сільського житла для туристів здійснюється в кожній європейській країні за окремими критеріям згідно з переліком засобів обслуговування та комфорту:

- площа помешкання та кількість кімнат;
- умеблювання;
- санітарногігієнічні умови;
- наявність різних видів побутової техніки;
- організація харчування;
- гастрономічні пропозиції;
- оформлення інтер'єру;
- присутність або відсутність господарів;
- наявність та облаштування спортивних майданчиків, саун, басейнів і гаражів;
- можливість залучення туристів у традиційному фермерському господарстві;
- етнографічні ознаки;
- можливість утримання домашніх тварин;
- наявність програми скотуристичного супроводу;
- оселі для інвалідів;
- рівень наданих послуг.

Для України велике значення має досвід, набутий у галузі СТ західними сусідами, зокрема Польщею. Масовий сільський туризм зародився у Польщі на початок 90-х років ХХ ст. внаслідок зміни соціально-політичної формації та відкриття кордонів. Діяльність в галузі СТ в Польщі здійснюється з дотриманням таких принципів і умов:

1. Діяльність у галузі СТ не належить до підприємницької діяльності, господарі звільнені від обов'язку реєстрації своєї діяльності в місцевих органах влади.

2. Житловий будинок має знаходитися в сільській місцевості та належати до сільського господарства, кімнати, які здаються «зеленим туристам», знаходяться в житловому будинку, їх кількість не більше п'яти.

3. Санітарногігієнічні умови проживання та умови харчування туристів в садибі мають відповідати нормативним актам для помешкань та будинків садибного типу.

4. Вимоги до приміщень: кімнати площею не менше 20м² наявність 1 санвузла не більше як на 15 відпочивальників, електричне освітлення, встановлений перелік меблів, опалення.

5. Медична довідка про стан здоров'я.

6. Можливість самостійного приготування їжі або приготування їжі господарями згідно з мінімальними вимогами до правил харчування в сільській садибі.

7. Загальні правила пожежної безпеки житлових будинків.

8. Обов'язковий журнал реєстрації відпочивальників в господарстві,

9. Наявність усного або письмово договору між сторонами.

10. Вимоги до страхування майна згідно з чинним законодавством.

На сьогодні у Польщі впроваджена добровільна категоризація і сертифікація послуг СТ, що гарантує високу якість обслуговування в катетеризованих садибах. Сільський туризм посприяв розвитку депресивних регіонів, зростанню зайнятості та доходів у сільській місцевості, збереженню національних культурних традицій.

Тенденцією розвитку СТ є процес глобалізації в даній сфері, що передбачає, зникнення будь-яких бар'єрів у міжнародних туристичних обмінах, здешевлення транспортних послуг і створення однорідної за рівнем сервісу туристичної інфраструктури в різних країнах світу. Характерною рисою процесу глобалізації в сфері сільського туризму є створення

глобальних банків даних пропозицій країн світу, налагоджуються механізми глобальної торгівлі цими послугами з використанням електронної мережі Інтернет, що має стати визначальним у системі пропозиції та збуту на світовому ринку послуг сільського туризму.

На сьогодні у світі індустрія сільського туризму - це найбільш динамічний сектор світового туристичного господарства. Європейський Союз вбачає в розвитку сільського туризму основний важіль економічного підйому сільських територій.

Діяльність у галузі СТ базується на Законі України «Про туризм», Законі України «Про особисте селянське господарство», Указі Президента України «Про основні засади розвитку соціальної сфери села»,(№1356 від 20.12.2018), Державній програмі розвитку туризму на 2020-2010 роки (Постанова Кабінету міністрів України від 29.04.2020 №583), Указі Президента України «Про основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року» (від 10.08.1999 №973/99), проекті Закону України «Про сільський зелений туризм», інших законодавчих актах України, які встановлюють засади раціонального використання туристичних ресурсів сільських територій і регулюють відносини, пов'язані з організацією і здійсненням сільського туризму.

Можна виділити такі підвиди сільського туризму:

- короткотерміновий у період вихідних днів: рибальство, збирання грибів, полювання, лижі, походи в ліс;
- відпочинковий на час відпусток;
- відпочинок іноземців в Україні.

Суб'єктами, які здійснюють і забезпечують туристичну діяльність у сфері сільського туризму, можуть бути:

- фізичні особи (сільські господарі та члени їхніх родини), які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового проживання туристів у власному житловому будинку сільського господаря, в окремому будинку або на території особистого селянського господарства;

послуги з харчування туристів, послуги туристичного супроводу, а також інші послуги, пов'язані з перебуванням туристів у даному господарстві та у даній місцевості;

- суб'єкти підприємницької діяльності, які надають послуги з тимчасового проживання, харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг;

- фізичні особи, які здійснюють діяльність, пов'язану з туристичним супроводом.

Український селянин в межах сільського туризму як виду підсобної діяльності може займатися:

- активним туризмом (організація на території селянського господарства спортивного майданчика, ставка для спортивного рибальства, пішохідні, сипні, вело- та кінні маршрути і прогулянки);

- екотуризмом (організація відпочинку в екологічно чистій місцевості, падання можливості споживати екологічно чисту продукцію, сприяти у заготівлі лікарських трав, лісових ягід і грибів);

- мисливським туризмом;

- культурно-етнічною діяльністю (виробництво й продаж сувенірної продукції народних промислів, залучення туристів до участі у національних обрядах, традиційних ремеслах і господарських роботах (сінокіс, бджільництво, випас худоби тощо).

РОЗДІЛ 3

МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

3.1. Сутність та етапи маркетингової діяльності у сільському зеленому туризмі

В Україні відбувається стабільний розвиток діяльності в галузі сільського та зеленого туризму. Оскільки для України і для Полтавщини цей вид економічної діяльності є новим для нашої країни, так існує низка проблем, над вирішенням яких ще обхідно доопрацювати.

Подальший розвиток сільського туризму в Україні вимагає впровадження низки заходів, які дозволять розвинути цей вид діяльності:

1. Удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, її гармонізація з міжнародними стандартами:

- доопрацювання та прийняття Закону України «Про сільський і сільський зелений туризм»,

- розроблення нормативних вимог до облаштування сільських осель і об'єктів туристичної інфраструктури;

- визначення нормативних вимог до інформації про туристичні маршрути й об'єкти туристичної інфраструктури та порядку їх встановлення.

2. Розроблення нормативно-правової бази з питань функціонування системи стандартизації та сертифікації послугу сфері сільського туризму, присвоєння господарству і послугам, які надаються туристам, відповідної категорії якості та рівня обслуговування. Присвоєння категорії житлу, яке надається у користування туристам і відпочивальникам, дає право сільському господарю повідомляти про відповідну якість житлових умов у засобах реклами, встановлювати відповідний рівень оплати за проживання, сприяє підтримці житла у належному етапі, підвищенню комфорту та якості житлових умов.

3. Сертифікація послуг СТ з метою підвищення привабливості особистого селянського господарства для туристів. Сільські господарі та члени їхніх родин, які надають послуги з сільського туризму, за власним бажанням мають право сертифікувати послуги СТ, то дозволить визначати, яку якість обслуговування може забезпечити сільський господар для туристів. Сільські господарі, які проводять туристичну діяльність із сільського туризму, зобов'язані усвідомлювати відповідальність, яку вони беруть на себе в організації відпочинку у своїх оселях, адже недоброякісне обслуговування здатне назавжди відвернути клієнта від бажання відпочивати в селі. Для цього має бути розроблений стандарт, який регламентує вимоги щодо послуг сільського туризму, а саме вимоги до приміщень, санітарно-гігієнічних умов, обслуговуючого персоналу, умов харчування, протипожежні вимоги, вимоги до реєстрації відпочивальників, цивільної відповідальності господарів, страхування майна.

4. Створення інформаційної бази з сільського туризму, електронної бази даних особистих селянських господарств, які займаються туристичною діяльністю з сільського туризму, доступної населенню через мережу Internet, кадастрів туристичних ресурсів, випуск рекламно-інформаційні каталогів об'єктів сільського туризму приверне увагу населення до відпочинку в сільській місцевості і дозволить полегшити вибір місця відпочинку туристами. (див.табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Проблеми в галузі СТ та можливі шляхи її вирішення

Суть проблеми	Шляхи вирішення
Недостатній розвиток правової бази. Проблеми пов'язані з ліцензуванням екскурсійної діяльності, обов'язковою сертифікацією послуг харчування та умови проведення діяльності з надання туристичних послуг у сфері сільського туризму	Доопрацювання та прийняття Закону України «Про сільський зелений туризм», інших нормативно-правових документів, які регламентують організації послуг СТ, спрощення податкової політики
Недосконалість системи державного управління	Розробка регіональних і муніципальних програм розвитку

	СТ
Відсутність єдиних методик і стандартів оцінювання якості послуг сільського туризму	Розробка нормативних документів з вимогами до організації послуг СТ
Відсутність якісних рекламно-інформаційних матеріалів	Проведення маркетингових досліджень, розробка пакетів рекламно-інформаційних матеріалів з інформацією про об'єкти СТ
Відсутність можливостей виходу на міжнародний ринок	Відповідність міжнародним вимогам з організації СТ, участь у міжнародних організаціях з СТ, використання міжнародних баз даних, використання інформаційних ресурсів Internet
Низький рівень надання послуг і рівень комфорту	Розробка нормативних документів з переліком вимог до послуг сільського туризму, сільських осель, благоустрій осель, розвиток інфраструктури СТ, конкурсо з якості послуг СТ
Відсутність спеціалізованих туроператорів, гідів, екскурсоводів	Розробка семінарів та курсів з підготовки кадрів туроператорів у галузі СТ
Низькі доходи від діяльності СТ	Збільшення кількості наданих послуг, розробка різноманітних програм для різних категорій населення

Впровадження вищезазначених заходів дозволить створити конкуренцію на ринку послуг СТ, зрости доходам сільських жителів та виведе з «тіні» селянські господарства, які займаються туристичною діяльністю з сільського туризму. Розвиток сільського туризму в Україні сприятиме спілкуванню людей з природою; екологічній просвіті населення; охороні природи; розвитку місцевого соціокультурного середовища; підвищенню рівня життя в сільській місцевості. [15].

Сприяння розвитку сільського туризму має стати невід'ємною складовою державної регіональної політики, одним із шляхів вирішення питання зайнятості населення та соціально-економічного розвитку на селі.

3.2. Інформаційні технології просування та збуту туристичного продукту сільського зеленого туризму

Все популярнішим у світі нині стає сільський зелений туризм (СЗТ). Сьогодні в кожній області України можна знайти сільських господарів, які готові прийняти гостей у своїх садибах. Туристів приваблює до них зручна система поселення, сучасне обладнання приватних садиб, близькість до природи, співвідношення ціна/якість, гостинність і домашня атмосфера при організації відпочинку, а також чудові страви національної кухні. Практично будь-який запит туристів може бути задоволений через ринок туристичних послуг. Важливою проблемою при цьому стає сам процес просування послуг сільського туризму (СТ) на ринку, а також нестача тих важелів впливу, які б змогли більш ефективно вплинути на реалізацію та збут туристичних послуг. Для цього необхідно не тільки створити туристичний продукт, а й забезпечити ринок для нього, відповідно для відвідувачів необхідно забезпечити ефективну інформацію про цей продукт. Тому широкого поширення в галузі сільського зеленого туризму набуває застосування сучасних інформаційних технологій (ІТ). [21.с 3].

Основні аспекти розвитку СЗТ розглянуті в працях таких науковців: М.Й. Рутинський, В.Ф. Кифяк, С.С. Кравцов та ін. Багато авторів зосереджують свою увагу на дослідженні основних аспектів турпродукту та напрямків його збуту, серед них О.О. Любіцева, В.М. Іванов, І.М. Школа. Однак дослідженню розробки та просування агротуристичного продукту на ринку за допомогою системи маркетингових комунікацій приділено недостатньо уваги, що й визначає актуальність теми цієї статті.

Інформаційні технології, як один із маркетингових засобів просування агротуристичного продукту на ринку, за останні декілька років уже отримали високий темп розвитку. Доцільним буде зазначити, що при порівняно низьких витратах на застосування ІТ, можна отримати високу ефективність збуту туристичних послуг, охопивши значну кількість споживачів.

Проблема просування туристичного продукту на вітчизняному і міжнародному туристичному ринках залишається досить актуальною. Перш ніж почати розгляд просування агротурпродукту, необхідно визначити саме поняття агротуристичного продукту, а також дати характеристику послугам сільського зеленого туризму. Згідно Проекту Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм» послуги СТ - це діяльність членів особистого селянського господарства, власників котеджів, міні-готелів у сільській місцевості з надання послуг бронювання, розміщення, харчування, інформаційного обслуговування, інших видів послуг, що спрямовані на забезпечення потреб туристів. В Законі України «Про туризм» сказано, що послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення, харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення потреб туристів і є туристичними послугами. Тому цілком очевидно, що агротуристичним продуктом виступає комплекс послуг і товарів, матеріальних і нематеріальних благ і ресурсів, призначених для туристичного споживання, що реалізуються на ринку туристичних послуг. Тобто туристичний продукт агрогосподарства – сукупність послуг, якими може скористатися клієнт в агрооселі. Дане визначення передбачає більш коректне узагальнення туристичних послуг в єдину назву «туристичний продукт».

Для того, щоб туристичний продукт мав успіх серед споживачів, якими виступають не лише українське населення, а й бажаючі відпочити із сусідніх зарубіжних країн, необхідно на сучасному етапі розвитку СЗТ більш активно розширювати сферу наданих послуг через застосування новітніх інформаційних технологій (Інтернет, веб-сайти, портали) та комунікацій (електронна пошта, Інтернет-телефонія, Інтернет-пейджинг).

Найбільш поширеними варіантами використання інформаційних технологій, як засобу впливу на просування агротуристичного продукту на сьогодні виступає Інтернет, електронна пошта та мультимедійні диски (CD та DVD).

Глобальна мережа Інтернет є найперспективнішим напрямом у просуванні агротуристичного продукту. Основними перевагами користування мережею Інтернет є:

- зручність у користуванні;
- невеликі витрати на рекламу в мережі;
- постійні зростання кількості споживачів (клієнтів);
- оперативність передачі (отримання) інформації, тощо.

Разом з тим слід констатувати, що у маркетингу СТ в Україні ще мало використовуються інформаційні технології просування агротурпродукту, що довели свою ефективність у практиці цієї галузі в інших країнах. Зокрема в багатьох зарубіжних країнах мережа Інтернет широко використовується для прямого продажу турів власниками агроосель чи його рекламування осередками агротуристичних місцевостей. [21.с 1].

Україна зараз знаходиться на шляху такого розвитку, і перші кроки в цьому напрямку вже зроблені. Протягом останнього часу Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму та її регіональними відділеннями проведені роботи з ефективного використання ІТ для реклами послуг сільського туризму на ринку. Була створена інформаційна база даних про можливості розміщення та надання послуг СЗТ більше, ніж 600 агрооселям. Вона представлена на Інтернет-сторінці Спілки, а також на спеціально підготовленому диску та в каталогу. Крім того, на офіційному сайті Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму - www.greentour.com.ua - можна отримати інформацію не лише про агросадиби конкретного регіону, а й інформацію щодо законодавчої бази та нових проектів, навчання відповідних фахівців; систему бронювання місць; міжнародну діяльність і безліч інших новин, пов'язаних із туризмом сільської місцевості. Інформацію про сільський відпочинок в Україні можна отримати також із сторінок сайту зелений туризм - www.ruraltourism.com.ua. [28].

Туристичні Інтернет-ресурси є своєрідною електронною візитною карткою країни або ж її окремого регіону. У мережі існує велика кількість

інформаційних проєктів, за допомогою яких споживачі мають змогу отримати інформацію про основні питання туристичної галузі різних держав світу. Кожний ресурс дає можливість взаємних посилань на інші інформаційні сайти, забезпечуючи постійний зв'язок між ними та взаємне просування їх в Інтернет-просторі. Найбільш важливі туристичні Інтернет-ресурси в Україні представлені на таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Інтернет-адреси туристичної індустрії

Адреса Інтернет-ресурсу	Назва Інтернет-ресурсу
http://www.tourism.com.ua	Державна туристична адміністрація України
http://www.mincult.gov.ua	Міністерство культури і туризму України
http://www.ukraine-itm.com.ua	Офіційний сайт турсалону України
http://www.greentour.com.ua	Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму
http://www.ruraltourism.com.ua	Зелений туризм. Все про сільський відпочинок в Україні
http://www.travel.com.ua	Всеукраїнський Союз асоціацій, підприємств та організацій туристичної сфери «УкрСоюзТур»
http://www.utis.com.ua	Українська інформаційна система
http://www.world-tourism.org	Інформаційний відділ Всесвітньої Туристичної Організації
http://www.travel-web.com	Система бронювання готелів і авіарейсів у мережі Інтернет
http://www.travel.net	Інформаційний розділ стосовно туризму в Інтернеті
http://www.travel.net/europe.htm	Інформаційний розділ європейських країн
http://www.tour-spravka.kiev.ua	Довідка по туризму

http://www.all-hotels.com.ua	Онлайнова служба бронювання готелів
http://www.visas.com.ua	Новини зі світу туризму
http://www.tour.crimea.com	Туристичний сервер Криму
http://www.skinet.ru/top/	Спортивно-туристичний портал

Здійснюючи розробку порталів туристичних регіонів, необхідно враховувати те, що вони представляють відповідний регіон чи область у мережі Інтернет і відповідно сприяють формуванню сприятливого іміджу даного регіона. Тому при розробці конкретного веб-сайту варто звернути увагу на його дизайн, а ілюстративна складова повинна лише спрощувати пошук та отримання необхідної інформації. Споживач, який заходить на сайт, очікує знайти інформацію стосовно конкретних закладів розміщення, умов організації туру, вартості. Форма подання має бути максимально стислою та лаконічною. Дуже зручним вважається, коли турист може самостійно розрахувати вартість поїздки залежно від обраних блоків туру. [21.с 2].

В даному контексті виділимо найбільш чіткі положення, на які необхідно звернути увагу при формуванні маркетингової стратегії просування агротуристичного продукту через мережу Інтернет. Основні рекомендації до створення, оформлення та розміщення окремих елементів сайта задля кращої інформативності та сприйняття його споживачем наведені в таблиці 3.3

Таблиця 3.3

Основні вимоги до створення та розміщення туристичних сайтів

Параметр сайта	Основні вимоги	Складові елементи
Зовнішній вигляд	Високий ступінь інформативності	Інформаційні рубрики і підрубрики
	Високий ступінь сприйняття	Фірмовий знак, логотип, мультимедійні елементи
Інформативність і простота викладу	Інформаційна насиченість	Інформація по засобах розміщення, туристичних

		об'єктах, інфраструктурі, екскурсійних маршрутах; розміщення посилань на інші сайти для отримання додаткової інформації
	Доступність викладу	Компоновка матеріалів у вигляді невеликих блоків з підзаголовками
	Ефективна система рубрик	Поліпшення зорового сприйняття сайту, чергування тексту з ілюстраціями
Оперативність і зручність користування	Можливість швидкого повернення на головну сторінку або переходу в інший розділ	Наявність в кожній сторінці посилання на головну сторінку і списку розділів сайту
	Зручність користування сайтом для повільних комп'ютерів	Наявність можливості швидкого завантаження даних і відміни завантаження графічних файлів
Інтерактивність	Можливість самостійного пошуку потрібної інформації по сайту	Наявність можливості пошуку слів (фраз) на сайті
Інтернаціональність	Зручність користування сайтом для іноземних відвідувачів	Розміщення версій сайту з використанням мови країни планованої аудиторії (рекомендується як мінімум три мови: англійська, німецька, російська)
Комерціалізація	Можливість бронювання і оплати турів через сайт	Розробка сервісу, що передбачає бронювання послуг і можливості оплати через різні платіжні системи

Ще одним із важливих видів інформаційних технологій, що використовується для просування агротурпродукту на ринку, є електронна пошта або e-mail маркетинг. Для електронної розсилки можуть використовуватися як власні електронні бази туристичних господарств, так і

можливості масових розсилок через спеціалізовані організації, в цьому випадку адресатом, як правило, є безпосередньо потенційні клієнти (споживачі послуг). Такі розсилки недорогі і дозволяють оперативно інформувати клієнтів про новини, до того ж важливим позитивним фактором є швидка передача інформації.

Загалом слід створити ефективну національну інформаційну мережу сільського туризму для рекламування послуг і бронювання місць для відпочиваючих.

Використання інформаційних технологій, зокрема мережі Інтернет, надає унікальні можливості надійного конфіденційного глобального зв'язку, що зручно як для локальних виробників агротуристичних послуг, так для турпосередників, які мають свої філії у регіоні та по всій країні, і, передусім, для самих споживачів послуг сільського зеленого туризму. Зрештою, Інтернет нині дедалі активніше перетворюється в найбільшого турпосередника між виробниками та споживачами послуг сільського зеленого туризму.

За допомогою застосування сучасних інформаційних технологій в галузі туризму значно спрощується процедура формування та реалізацій туристичних послуг. Саме тому зараз і проходить інтенсивна структуризація ринку туристичних послуг, що викликана новою технологічною хвилею.

3.3 Розробка еко-туру «Подорож природними дивами Херсонщини»

Для того, щоб розвивати зелений туризм на Херсонщині, було створено еко-тур «Подорож природними дивами Херсонщини». Він проходить за таким маршрутом: Херсон – с. Раденськ – м. Скадовськ – о. Джарилчаг – Заповідник Асканія-Нова – Херсон, передбачає відвідування Олешківських пісків – акваторії о. Джарилчаг та Заповідника Асканія-Нова. Загальний кілометраж: 381 км. Варто зауважити, що тур розрахований на літній сезон. Схема маршруту відображена на рисунку 1.

Рис. 1

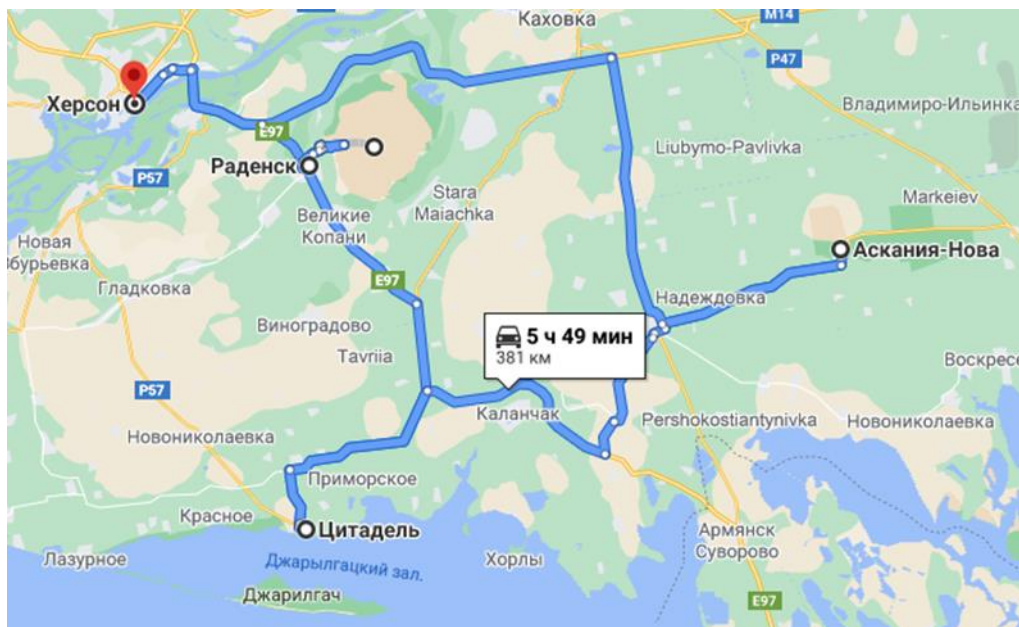

Рис. 1 Схема маршруту еко-туру «Подорож природними дивами Херсонщини»

Програма туру представлена в таблиці

Таблиця 3.4

Програма туру «Подорож природними дивами Херсонщини».

1 день	Час	Організаційні заходи туру
	8:00	Збір групи – залізничний вокзал (Херсон)
	8:30	Виїзд групи до с. Раденськ
	9:30	Приїзд групи до с. Раденськ. Екскурсія Олешківськими пісками
	11:30	Виїзд групи до с. Раденськ
	12:30	Приїзд групи. Обід
	13:30	Виїзд групи до м. Скадовськ

	14:30	Приїзд групи до м. Скадовськ
	15:00	Заселення в готель «Citadella»
	16:00	Виїзд до о. Джарилгач. Прогулянка на катері із зупинками на купання
	17:30	Повернення до готелю. Вільний час
2 день	10:00	Виїзд до Асканії-Нової
	11:40	Приїзд до Асканії-Нової Екскурсія
	14:40	Обід
	15:40	Виїзд до Херсону
	17:40	Приїзд до Херсону

Під час розробки туру я керувався такими принципами:

- тур проходить в екологічно чистій місцевості;
- наявність об'єктів, які будуть цікавими рекреантам;
- безпека;
- простота виконання;
- комфортність та доступність – тур забезпечений комфортним

транспортном та розміщення, усю поїздку є супровід гіда.

Тур розрахований на відновлення та оздоровлення туристів, так як поєднує в собі не тільки екскурсії, але й відвідування природних пам'яток та купання в морі. Я гадаю, що його реалізація позитивно буде впливати на розвиток внутрішнього зеленого туризму в Україні, а саме на Херсонщині та заохотить людей займатися оздоровлення шляхом подорожей.

Розміщення туристів передбачено в готелі «Citadella» в м. Скадовськ. А транспортні послуги надає фірма «RentMeUa». Якщо оренда автобуса на 1 км становить 10 грн, то на 381 км – 3810 грн. Споживання пального

становить в середньому 9.5 л на 100 км, тому враховуючи ціну палива (27,36 грн) та кілометраж маршруту (381 км), то витрати на паливо становитимуть 991 грн.

Таблиця 3.5

Розрахунок собіватості еко-туру «Подорож природними дивами Херсонщини»

Показники	Херсон – с. Раденськ – м. Скадовськ – о. Джарилчаг – Заповідник Асканія-Нова – Херсон
Заробітна плата гіда, грн	1000
Оренда автобуса, грн	3810
Витрати на пальне, грн	991
Розташування в готелі «Citadella», грн	1800
Витрати на обслуговування в НПП «Олешківські піски» (50 грн\особу), в Заповіднику «Асканія-Нова» (90 грн\особу) та оренда катера (500 грн; 50 грн\особу), грн	1900
Податок на прибуток, грн	1711
Собівартість маршруту, грн	7790

Розрахунки показали, що собівартість туру вихідного дня становить 5478 грн, а вартість для одного туриста – 548 грн. У вартість туру не входять обід, вечеря та особисті витрати.

3.4. План організації садиби сільського зеленого туризму на Полтавщині

Про активний розвиток сільського туризму свідчить множинність підходів до його визначення та розуміння сутності. Одним із найбільш вживаних термінів, що відповідають цьому поняттю є «сільський зелений туризм». Саме він підкреслює аграрну та екологічну спрямованість такого виду туризму. Вважаємо, що в аспекті досліджень найбільш прийнятним є використання терміну «сільський туризм» у вузько-предметному його розумінні, як туризм на сільських територіях із збереженням їх природної та

культурної самобутності. В Україні аналогами європейських містечок стали селища міського типу, наявне населення яких перевищує 2 тис. осіб.

Географія поширення різних типів садиб та послуг сільського туризму в межах Полтавської області представлені на рис.3

Рис. 3. Садиби та послуги сільського туризму в Полтавській області[25].

Сільський туризм на Полтавщині територіально розвинутий нерівномірно. Найбільша концентрація його об'єктів розташована:

- а) вздовж долини річки Ворскли, де формуються кластери сільського зеленого туризму із етнокультурною спеціалізацією (Опішнянський, Диканський);
- б) в селищах міського типу Нові Санжари та Велика Багачка, де існують давні традиції лікувально-оздоровчого туризму;

ВИСНОВКИ

Під сільським туризмом найчастіше розуміють вид туризму, який передбачає розміщення в сільській місцевості. Однак цілі розміщення в сільській місцевості можуть бути різними. Досить поширеним є сільськогосподарський (агротуризм), етнографічний (етнотуризм), але найчастіше туристи подорожують з метою відпочинку на природі (зелений туризм), саме тому в даній роботі ми вживаємо узагальнений термін «сільський зелений туризм» (СЗТ).

За визначенням Славкової О.П., сільський зелений туризм - найперспективніший сектор світового туристичного господарства. Обсяги надання агротуристичних послуг у постіндустріальних країнах в 2-4 рази перевищують обсяги зростання готельної бази і курортного сервісу в цих країнах.

Регіони України ще досить мало задіяні в сільському зеленому туризмі. Україна має значно більший потенціал для розвитку останнього. Збережені рекреаційні ресурси в регіонах Карпат, Волині, Покуття та Поділля а також інші місцевості являють собою конкурентні переваги над іноземним еленим туризмом. У свою чергу, наявні зелені ресурси України дають поштовх для розвитку малого бізнесу та оздоровлення економіки нашої держави.

Одним із напрямів удосконалення рекреаційно-туристичної діяльності в Україні є розвиток сільського зеленого туризму та організації діяльності надання послуг. Регулювання такої діяльності а також її вдосконалення – одне із суцх завдань влади України. Сільський зелений туризм являє собою унікальний вид рекреаційної діяльності.

Сільський (зелений) туризм виступає важливим чинником збереження сіл і сільського населення, стабільного динамічного збільшення надходжень до бюджету, активізації розвитку багатьох галузей економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо.) Не зважаючи на всі реалії сьогодення, хотілося б зазначити, що Україна об'єктивно має

могутній туристичний потенціал, який, на жаль, використовується не дуже ефективно. Так, вагомою складовою туристичного потенціалу країни є історико-культурні пам'ятки.

Україна має високий історико-культурний потенціал, вигідні природно-кліматичні та наявні матеріально-технічні ресурси щодо розвитку такого виду активного відпочинку як зелений туризм. Полтавщина – один з найбагатших в культурному плані регіонів нашої країни, який з давніх часів славився красою та мальовничістю своїх пейзажів.

Великі ідеї покладаються на реалізацію глобальної програми створення в Україні транспортних коридорів. Вони можуть дати не тільки десятки а й тисячі нових робочих місць на строк будування, а й створити певний поштовх до появи багатьох малих та середніх підприємств інфраструктури подальшого обслуговування транспортних коридорів.

Проаналізувавши ситуацію в туристичній галузі України, ми спробували виокремити її головні проблеми та спробували знайти альтернативний шлях виходу з кризи. Звичайно, така робота є далекою від висновків та думок справжніх фахівців та експертів в цій галузі.

Незважаючи на законодавчу неврегульованість цієї сфери, вона має великі перспективи. Основна причина – зростання внутрішнього туризму в Україні, який спостерігається в останні роки в зв'язку з падінням платоспроможності населення, зростанням курсу долара і євро і пошуком альтернативи зарубіжним напрямкам, нестабільної міжнародної ситуацією. Не можна не брати до уваги і загальносвітову тенденцію – поступове зростання інтересу до агротуризму та відпочинку в сільській місцевості, коли туризм «популярних напрямків» стає явищем менш привабливим. За експертними оцінками, рентабельність сільського туризму в Україні може становити 15-30%.

Для вдосконалення організації зеленого туризму в Полтавській області необхідно розробити путівник «Зелені місця Полтавщини», який буде включати наступні блоки: перелік заходів, фестивалів та екскурсій, перелік

туристичних об'єктів (історичні пам'ятки, музеї, церкви, пам'ятники, туристичні атракції і т.д.), каталог суб'єктів туристичної сфери (готелі, ресторани, кафе, цілодобові магазини та аптеки), перелік об'єктів соціальної сфери (театри, кінотеатри, виставки і галереї, авто-паркування, вокзали, лікарні, поліклініка, міліція, ринки, стоянки таксі, громадські туалети, банкомати і термінали і т.д.), карту з нанесеними усіма об'єктами, а також актуальні маршрути й розклад руху громадського транспорту. Також необхідно провести рекламну кампанію, а саме створити інтернет сторінки зелених садиб з реальними фотографіями та повну інформацією про послуги, що надаються. Ці оголошення потрібно розмістити на платних ресурсах, вони повинні бути маленького об'єму з обов'язковим посилання на електронні сторінки. Також в людних місцях доцільно розмістити різноманітні рекламно-інформаційні щити, плакати, вивіски, вказівники. На регіональному рівні розробити програму розвитку зеленого туризму в Полтавській області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галич О., Шевченко І. Зелений туризм: сутність та перспективи розвитку на Полтавщині. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Економічні науки*. 2010. Вип. 1. Т. 1. С. 38-45. URI: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/5433>
2. Головне управління статистики у Полтавській області. Офіційний веб-сайт. URL: <http://pl.ukrstat.gov.ua>
3. Гриньова М. В., Мастюх К. В. Зелений туризм для всіх. Сільський відпочинок. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXII Каришинські читання)* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (Полтава, 18-19 трав. 2017 р.). Полтава, 2015. С. 63-65. URI: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/9470>.
4. Гончарук П. С. Історія України з найдавніших часів до початку ХХ ст. Курс лекцій. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 528 с.
5. Герчанівська П. Е. Дерев'яні церкви України. К.: Наукова думка, 2020. 136 с.
6. Добряк А. Зелений туризм на Полтавщині: де можна відпочити восени. *Зміст*. 29 вересня 2020 р. URL: <https://zmist.pl.ua/news/zelenyj-turyzm-na-poltavshhyni-de-mozhna-vidpochyty-voseny>
7. Зінченко А.І. Маркетинг підприємств зеленого туризму: дис. канд. екон. наук. Київський національний торговельно-економічний університет. Київ. 2012. 215 с.
8. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги-XXI, 2020. 298 с.
9. Краєзнавство і туризм: освіта, виховання, стиль життя: Матеріали II Міжнар. наук.- практ. конф. (9- 11 листопада 2000 р.). К.: 2010. 36 с.
10. Короткий довідник з використання технічної допомоги в галузі транскордонної співпраці / Опрацювання тексту А. Ососінської; пер. Е. Ружанської-Кокшар. Люблін, 2018. 67 с.

11. Маховка В. Сільський (зелений) туризм як напрям розвитку сільських територій у Полтавській області. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. Вип. 19, ч. 2. С. 130-140.
12. Офіційний сайт Департаменту культури і туризму Полтавської обласної державної адміністрації. URL: <https://poltavaculture.gov.ua/uk/>
13. Пеньковський В. С. Формування та розвиток господарств сільського зеленого туризму: дис. ... канд. екон. наук. Полтава. 2017. 229 с.
14. Природно-заповідний фонд Полтавщини. URL: <http://www.eco-poltava.gov.ua>.
15. Проект «Сільський зелений туризм – від роз'єднаних садиб до територіальних кластерів». URL: https://www.greentour.com.ua/projects/proekt_agrosilrozvutok
16. Павлов В.І., Черчик Л.М. Рекреаційний комплекс Полтави: теорія, практика, перспективи: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2011. 124 с.
17. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. К.: «Альтерпрес», 2020. 352с.
18. Розінська О.Л. Сільський туризм набуває обертів. *Досвітня зоря*. 2018. 23 липня. С. 6-7.
19. Розвиток туризму на засадах співробітництва територіальних громад. Навчальний посібник / За заг. редакцією Толкованова В.В., Черниш І.В., Журавля Т.В. Київ. 2019. 351 с.
20. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Сільський туризм: Навч. посіб. К.: Знання, 2006. 271с.
21. Сільський туризм. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/rozvitok-silskih-teritorij/silskij-turizm>.
22. Стратегія розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019 – 2029 роки. Полтавська обласна державна адміністрація департамент культури і туризму. URL: <http://poltavaculture.gov.ua/uk/informatsiia/zahalna-informatsiia1/219-stratehiya-rozvytku-turyzmu>

23. Черниш І.В., Глєбова А.О., Маховка В.М. Конспект лекцій з дисципліни «Сільський та зелений туризми» для студентів напряму підготовки 6.140103 «Туризм». Полтава, 2015. 11 с.
24. Чотири райони Полтавщини створять потужний туристичний кластер. URL: <http://oblrada.pl.ua/index.php/the-news/10034-chotiri-rajoni-poltavschini-stvorjat-potuzhnij-turistichnij-klaster>
25. Шуканова А., Вішнікіна Л., Федій О. Сільський туризм та його геопросторова організація на Полтавщині. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм.* 2020. №12. С. 261-271. <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2020-12->
26. Шульгіна Л.М. Маркетингова діяльність підприємства на ринку послугзеленого туризму: монографія / Л. М. Шульгіна, А. І. Зінченко, Н. А.Крахмальова. К.: КНУДТ, 2014. 232 с.
27. Що треба знати про пестициди. Державна установа «Полтавський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України». URL: <http://cdc.poltava.ua/derzh-san-epid-em-sluzh-ba/news/221-shcho-treba-znaty-pro-pestytsydy.html>
28. Babenko, V. O., Petuhova, V. O., Perepelitsia, A. S. Forming of informatization strategic prospects for Ukraine in conditions of world economy globalization. *Scientific Bulletin of Polissia.* 2017. Vol. 1, No. 2 (10). P. 24-34. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2017-1-2\(10\)-24-34](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2017-1-2(10)-24-34)
29. Krupskyi O., Krasnikova N. & Redko V. Rural Tourism as an Element of Sustainable Diversification of Economic Opportunities of the Region In V. M. Yatsenko (ed.), *Determinants of Innovation and Investment Development of Multi-Branch Entrepreneurship, Tourism and Hospitality Industry.* 2019. pp. 250-260.
30. Rural tourism – an overview / Government of Alberta. Agriculture and Rural development. 2010. URL: <https://cutt.ly/jh0RYBU>.
31. World Travel & Tourism Council. Sustainable Growth. 2020. URL: <https://wtcc.org/Initiatives/Sustainable-Growth>.

ДОДАТКИ

Додаток А

БІЗНЕС ПЛАН

У цьому бізнес-плані розглянуто створення бізнесу на наданні послуг в області агротуризму. На базі власного будинку площею 100 кв. м. і території заміської ділянки площею 2000 кв. м. буде організована агросадиба з гостьовим будинком, рекреаційною зоною і мініфермою. Власником виявлятимуться послуги з проведення кінних і пішохідних прогулянок, катанні на велосипедах, риболовлі і т.д. Цільовою аудиторією проекту стануть жителі великих міст України - сім'ї з дітьми віком до 15 років, подорожуючі пари віком до 30 років, молодь і компанії. Ціновий сегмент проекту - середній.

Послуги будуть ділитися на кілька основних видів: послуги з розміщення, організація харчування, оренда туристичного та спортивного спорядження, організація екскурсій і надання додаткових послуг (див. Повний перелік в Табл. 2). Прийняте поділ доцільно в зв'язку з тим, що дозволяє власнику проекту витягувати додаткову виручку, а клієнт не зобов'язаний переплачувати в ціні як при покупці так званих пакетних турів і може самостійно вибирати способи проведення дозвілля.

У число додаткових послуг увійдуть розваги, що надаються як самим власником, так і іншими особами за договірну плату і винагородою власнику в договірних відсотках від суми. У число останніх, зокрема, входить організація кінних прогулянок, відвідування виступу місцевого фольклорного ансамблю і т.д.

На початковому етапі для гостей буде створено 6 номерів на 16 спальних місць. Термін перебування гостей на території садиби в середньому може варіюватися від 2 до 5 днів.

Таблиця 2. Опис товарів і послуг

№	НАЙМЕНУВАННЯ	ОПИС ТОВАРУ АБО ПОСЛУГИ	ВАРТІСТЬ ОДИНИЦІ
Послуги з розміщення в гостьовому будинку			
1	Номер "Стандартний", двомісний	Оренда стандартного номера на 2 спальних місця	300-400 грн/добу
2	Номер "Стандартний", чотиримісний	Оренда стандартного номера на 4 спальних місця	750 грн/добу
3	Номер "Люкс", двомісний	Оренда номери підвищеної комфортності на 2 спальних місця	500 грн/ добу
4	Номер "Люкс", чотиримісний	Оренда номери підвищеної комфортності на 4 спальних місця	900 грн/ добу
5	Корпоративне розміщення	Розміщення для колективів організацій	договірна
Харчування			
6	Харчування (сніданок)	Сніданок	80 грн/ добу
7	Харчування (дворазове)	Сніданок і вечеря	150 грн/ добу
Оренда туристичного та спортивного спорядження			

8	Оренда велосипеда	Оренда прогулянкового велосипеда	50 грн / година 300 грн/доба
9	Оренда лиж	Оренда лиж	50 грн / година 400 / добу
10	Оренда човна	Оренда веслового човна	50 грн / година 400 / добу
11	Оренда туристичного та спортивного спорядження	Оренда наметів, спальників, волейбольної сітки, вудок, м'ячів, рюкзаків, захисного інвентарю	безкоштовно
Організація екскурсій (в теплий сезон)			
12	1-денний сплав на човнах	1-денний сплав на човнах без ночівлі	договірна
13	1-денний велопробіг	1-денний велопробіг по маршруту №1 без ночівлі	договірна
14	1 денний велопробіг	1-денний велопробіг по маршруту №2 без ночівлі	договірна
15	2-денний велопробіг	2-денний велопробіг по маршруту № 3 з ночівлею в наметах	договірна
Додаткові послуги			
16	Риболовля	Риболовля на озері	30 грн /година
17	Парна лазня	Баня на дровах (до 6 осіб)	100 грн /година
18	Кінна прогулянка	Прогулянка на коні з супроводом інструктора	150 грн /година
19	Фольклорний ансамбль	Відвідування виступу сільського фольклорного ансамблю	40 грн / чол
20	Мангал	Самостійне приготування їжі на мангалі, користування вуличними альтанками і столиками	безкоштовно
21	Басейн	Купання в басейні	безкоштовно
22	Парковка	Крита парковка на території садиби, цілодобове відеоспостереження	безкоштовно
23	Wi-Fi	Послуги безкоштовного бездротового інтернету	безкоштовно

Устаткування. На закупівлю необхідного обладнання буде потрібно 167 170 грн . Приблизний перелік необхідного наведено в табл. 3.

Таблиця 3.

Перелік обладнання

№	Найменування	Ціна, грн	Кількість	Вартість, грн.
1. Обладнання для ділянки				
1	Альтанка готова дачна	20000	1	20000
2	Мангал	2000	3	6000
3	Система відеостеження	5000	1	5000
4	Господарський інвентар, інструменти	5000	1	5000
2. Обладнання для будинку				
2.1 Гостьові кімнати				
5	ліжко односпальне	1000	6	6000
6	ліжко двоспальне	2000	6	4 000
7	шафа для одягу	1000	6	6 000
8	Тумба приліжкова	300	12	3600
9	Письмовий стіл	600	2	1200
10	стілець	250	10	2500
12	столик журнальний	300	6	1800
13	люстра	400	6	2400
14	крісло	1000	2	2000
15	Спліт-система	4000	6	24000
16	Дзеркало	300	6	1800
2.2 Інше, сантехніка				
17	Пральна машина	3000	1	3000
18	Стіл столовий великий	6000	1	6000
19	стілець	200	20	4000
20	унітаз	500	3	1500
21	Душова кабіна	3000	3	9000
22	умивальник	500	3	1500
23	Дзеркало	300	3	900
3. Спортивний і туристичний інвентар				
24	Велосипед дорослий	2000	4	8000
25	Велосипед підлітковий	2000	2	4000
26	Велосипед дитячий	1000	2	2000
27	Гамак	500	2	1000
28	Казан	1000	1	1000
29	Засоби захисту, комплект (наколінники, налокітники, шоломи)	700	4	2800
30	Сітка волейбольна	350	1	350
31	Ракетки для бадмінтону, волани	600	2	1200
32	М'ячі для гри в футбол, волейбол	120	2	240
33	лижі дитячі	500	3	1500

34	лижі дорослі	3000	6	18000
35	Ліхтар налобний	70	10	700
36	Спальник	400	10	4000
37	Намет	1500	2	3000
38	Рюкзак маленький	300	2	600
39	Рюкзак похідний	300	5	1500
4. Інше				
40	Білизна постільна	300	16	4800
41	Ковдри і подушки	800	16	12800
42	Кухонний посуд	200	16	3200
43	Рушник	80	16	1280
44	Приналежності для басейну	2000	1	2000
Разом:				167 170

Справжній бізнес відкривається з нуля, реєструється ІП, створюється розрахунковий рахунок. Ліцензування послуг не потрібно, необхідно отримати дозволи від пожежної служби . Планування і контроль ведення діяльності здійснює власник. Він же займається пошуком клієнтів, рекламою, забезпечує заїзд гостей та їх обслуговування під час перебування. Деякі допоміжні послуги здійснюють члени сім'ї власника. Для забезпечення безпеки гостей і роботи, що вимагає фізичної допомоги буде найнятий сторож-разнорабочий з плаваючим графіком праці. Зразкові витрати на послуги найманого працівника - 5 тис грн. Реалізація проекту передбачає два періоди: підготовчий і основний. Протягом підготовчого періоду тривалістю 7 місяців (квітень-жовтень) здійснюються такі види робіт:

- ремонт будинку, облаштування гостьових кімнат;
- меблювання, закупівля меблів для дому;
- установкою додаткових санвузлів;
- створення альтанок;
- будівництво лазні;
- створення басейну;
- створення " мініферми " з підсобних приміщень для утримання домашньої худоби;
 - ландшафтний дизайн території (оформлення доріжок, палісадників, гірок);
 - покупка спортивного інвентарю та туристичного обладнання.

В основний період ведеться діяльність з прийому, розміщення та обслуговування гостей, ведеться пошук нових клієнтів і проводяться роботи по поліпшенню і розширенню послуг, що надаються. У міру розвитку проекту передбачається створення нових видів розваг для туристів, відкриття літнього будиночка, найм додаткового персоналу.

Фінансовий план враховує всі доходи і витрати і розрахований на трирічний період існування проекту, в подальшому планується розширення бізнесу і створення нових готельних місць. Інвестиції на запуск складуть 587 170 грн. Основна частина інвестицій припадає на ремонт будівлі і гостьових кімнат (45%), закупівлю обладнання та інвентарю (28%), облаштування території (26%).

Таблиця 5. Інвестиційні витрати проекту

№	НАЙМЕНУВАННЯ	СУМА, грн .
Нерухомість		
	Ремонт будівлі та гостьових кімнат	265 000
	облаштування території	150 000
Устаткування		
	Закупівля обладнання та інвентарю	167 170
Нематеріальні активи		
	Реклама	4000
	Оформлення	1000
	Разом:	587 170

Видаткова частина проекту включити змінні витрати на комунальні послуги, електроенергію, закупівлю продуктів харчування, витрати на організацію додаткових послуг. Постійні витрати включають оплату праці сторожа / різноробочого. Дохідна частина приведена в Табл. 4.

При стартових вкладеннях в обсязі 587 170 проект окупить себе приблизно на 3 сезон роботи. Виручка в перший рік роботи складе 225 100 грн. У другій сезон виручка планується на рівні 270 120 грн.

Садиби сільського туризму в Полтавській області

№	Назва садиби	Місце розташування
1	Гостьовий будинок «Затишна оселя»	Полтавська область, Диканька, Усадьба 687
2	Сільський будинок «Березовий Гайок»	Полтавська область, Опішня, Садиба 788
3	Котедж «Вільхове»	Полтавська область, Вільховий, Садиба 902
4	«Весела садиба»	Полтавська обл., Диканський р-н, с. Веселівка
5	База відпочинку «Мисливська садиба»	Полтавська область, Шишацький район, с. Яреськи, вул. Поділ, 17.
6	Садиба «У Солохи»	Полтавська область, смт. Диканька, вул. Дружби, 38.
7	Садиба «Попівка»	Садиба з села Попівка Зіньківського району Полтавської області
8	Садиба села Кунцеве	с. Кунцеве Новосанжарського району Полтавської області,
9	Садиба села Ревазівка	Садиба села Ревазівка Новосанжарського району Полтавської області,
10	Садиба Бузина	Полтавська обл, Чорнухинська громада, село Піски-Удайські
11	Садиба Бобрівник	Садиба села Бобрівник Полтавської області,
12	Садиба Закревських	с. Березова Рудка Пирятинського району Полтавської області
13	Етнокультурний центр «Весела оселя»	с. Веселівка, вул. Балкова, 28А, Диканського району Полтавської області
14	«Старий хутір» в Опішні	вулиця Ватутіна, 15, Опішня, Полтавська область
15	Садиба «Козацький стан»	Великобагачанський район, с. Білоцерківка. Полтавська обл.
16	«Березовий Гайок»	с. Опішня, Садиба 788. Полтавська обл.
17	«Вільхове»	с. Вільхове, Садиба 902. Полтавська обл.
18	Сільський будинок «Хутір Яблучне»	с. Яблучне, Садиба 926. Полтавська обл.
19	«Глухомань»	с. Нижні Млини на Полтавській обл .